

Textiel *Plus*

Nummer 191
Voorjaar 2005
Losse nummers €7,50
ISSN 0927-7560

Mode en kleding hebben een eigen oorsprong en vaak zelfs betekenissen die grotendeels religieus of cultureel bepaald zijn. Aan de hand van een aantal voorbeelden uit verschillende culturen laten we zien dat mode ook onderhevig is aan politieke veranderingen, invloedrijke personen én de heersende normen en waarden van die tijd.

Mode en kleding, normen en waarden

Foto Maryam gemaakt door Giti Entezami.

Feit is dat in veel culturen, zowel in het westen als de Arabische wereld, vooral vrouwen gebonden zijn aan formele kledingvoorschriften. Deze voorschriften vertellen welke delen van het lichaam bedekt moeten blijven en hebben vaak een religieuze oorsprong. Met name over de bedekking van het hoofd zijn in zowel de Talmoed, Bijbel als Koran voorschriften terug te vinden.

Het jodendom

Een getrouwde joodse vrouw dient haar haar te bedekken voor andere mannen dan haar echtgenoot. Er zijn echter verschillende stromingen. De een vindt het haar bedekken voldoende, de ander vindt dat de vrouw, gesterkt door bepaalde huwelijks wetten, haar hoofd dient kaal te scheren. Het aantal joden dat deze mening volgt, is minimaal. Wat je wel ziet, is dat vrouwen vaak hun haar kort knippen onder hun hoofdbedekking. In tegenstelling tot islamitische vrouwen bedekken joodse vrouwen ook binnenshuis hun hoofd. Ze bedekken hun hoofd of haar vaak met een hoofddoek, een aantal vrouwen draagt een pruik over hun kaalgeschoren hoofd.

Het christendom

Kledingvoorschriften voor mannen en vooral vrouwen in het christendom vinden hun oorsprong in het Nieuwe Testament. Hier schrijft Paulus dat een vrouw haar hoofd moet bedekken wanneer ze profeteert of bidt in het openbaar. Tot in de 20ste eeuw heeft deze uitspraak van Paulus invloed gehad op hoe vrou-

wen gekleed gingen, buiten en in de kerk. In orthodox protestantse gemeenschappen dragen de vrouwen nog steeds een hoed in de kerk.

Vanaf de 4de eeuw dragen nonnen al sluiers. De kloosterzusters kozen een leven in maagdelijkheid; de sluier symboliseerde dat ze getrouwd waren met Christus. Het ritueel van de sluiering was al bekend als een belangrijk onderdeel van de huwelijksrituelen in de Romeinse cultuur en wordt tot op de dag van vandaag nog door veel bruiden verkozen als onderdeel van hun bruidskleding.

De islam

In de koran wordt herhaaldelijk een verband gelegd tussen privacy en kleding. Zoals het huis gezien wordt als bescherming van het

gezin, zo dient kleding ter bescherming van het individu. Zowel aan mannen als aan vrouwen wordt gevraagd de intieme delen te bedekken. Er zijn geen duidelijke richtlijnen over het bedekken als je het hebt over vorm, kleur, dracht, etc. Daardoor heb je ook zo veel verschillende hoofddoeken en gewaden in diverse kleuren, stijlen en maten.

In West-Europa zie je vooral de hoofddoek die het hoofd, de haren, de nek en soms de hals bedekt. De manieren van dragen of stijlen van de hoofddoek zijn meestal cultureel bepaald. Zo is vaak aan de dracht van de hoofddoek te zien wat de etnische achtergrond is. Je ziet vooral de laatste tijd dat moslima's ook stijlen van elkaar overnemen waardoor een bonte mix van kleuren, stijlen en vormen ontstaat.

Kindje met Japanse kimono.

Surinaamse koto's, © www.surinamehelpagina.com, foto: Dennis Lee Kong, koto's vervaardigd door Mevr. Rinia Grootfaam.

Schoonheidsideaal

Maar niet alleen religie speelt een rol bij kledingvoorschriften voor de vrouw, uiteraard speelt het schoonheidsideaal daarin ook een prominente rol. En dat kan nogal verschillen per periode of cultuur waarin men leeft.

Meer dan 1000 jaar zijn in China de voeten van de vrouw het middelpunt van het schoonheidsideaal geweest. Het is voor ons moeilijk te begrijpen dat de lotusvoetjes met fraai uitgevoerde schoentjes mannen zo fascineerden (zie afbeeldingen rechterpagina). Tegenwoordig zien we de lotusvoetjes als verminking, maar voor Chinezen was het een toppunt van sensualiteit. In de 11de eeuw was voetbinden mode in de adellijke families. Daarna verbreidde het zich onder de lagere klasse. Terwijl de rijkere dames op de divans konden vertoeven, moesten de armere vrouwen met hun afgebonden voeten werken waardoor zij extra veel pijn leden. Toen China in 1912 een republiek werd, kwam er een verbod op deze praktijken.

Europese korsetten

Niet alleen in verre culturen vinden we bizarre manieren van het manipuleren van het

menselijk lichaam. Ook dichterbij huis in Europa kwam dat voor. In de 18de en 19de eeuw komt het korset in de mode. Een onnatuurlijk dun middel wordt gezien als een top-punt van schoonheid. Het dragen van een korset zou slecht voor de gezondheid zijn. Vrouwen blijven ondanks deze waarschuwingen het korset trouw; haar eigenlijke lichaamsvormen worden pas sociaal acceptabel na vervorming ervan door het korset.

Surinaamse Kotomisi's

Soms moest de schoonheid van de vrouw juist verdoezeld worden, zoals bij de traditionele kleding van de Creoolse Surinamers. De koto is ontstaan in de slaventijd. Doordat de eigenaren zich vergrepen aan de in het begin schaars geklede slavinnen, wilden de blanke vrouwen de slavinnen zo veel mogelijk bedekken. De draagster van een koto wordt kotomisi genoemd (zie linksonder). De wetgeving rondom de afschaffing van de slavernij is van invloed geweest op de ontwikkeling van de dracht van de kotomisi's. In 1879 kwam er een wet die het de vrouwen verbood om met ontbloot bovenlijf te lopen. De lange koto werd eenvoudig tot boven de borsten omhoog gebracht. En toen de empi daaraan werd toegevoegd, werd de rokband teruggebracht naar het middel. Op die manier ontstond door de overhangende plooi de kotobere of de rokbuik.

Japanse Kimono

Het onttrekken van de vrouwelijke rondingen aan het oog was aan de andere kant van de wereld juist weer het schoonheidsideaal. Japanse vrouwen droegen de kimono zo strak om het lichaam dat ze eerder op een rechte plank leken. De accenten van hun vrouwelijkheid kwamen dan ook op hele andere plekken te liggen, zoals de nek. Jonge meisjes dragen hun kimono met lange mouwen (zie linksboven). Zodra zij getrouwd is, worden deze ingenomen en ontstaan er kortere mouwen. Ook de kleuren en patronen zeggen iets over de leeftijd van de draagsters en er bestaat een strikte scheiding in zomer- en winterkleuren.

Kledingcodes

Duidelijk is dat in iedere cultuur bepaalde normen en waarden vertaald worden in kledingcodes. Die zijn vaak af te lezen aan de manier waarop men zich kleedt, de kleur die men draagt of de bijbehorende accessoires. Voor een buitenstaander zijn deze sociale codes maar moeilijk te begrijpen en veel van deze waardevolle informatie gaat dan ook helaas aan onze neus voorbij.

Tekst: Cindy van den Bremen

Bronvermelding

- 'Kledingvoorschriften en hoofdbedekking in de christelijke geschiedenis', door Marion Geurtsen, Theologische Universiteit Utrecht.
- 'Kleding in Nederland 1813-1920. Van een traditioneel bepaald kleedpatroon naar een begin van modern kleedgedrag', door Kitty de Leeuw.
- 'Surinaamse Koto's & Angisa's', door Isle Henar-Hewitt.
- 'Lotusschoentjes voor een schoonheidsideaal', door Berthi Smith-Sanders. Handwerken zonder grenzen, april 2004.